

روزشمار مبارزه یک ملت

۱ خرداد ۱۳۹۳ ساعت ۱۶:۳۱

انگلیسی‌ها پس از جنگ جهانی اول به این نتیجه رسیدند که جهت دستیابی بیشتر به منابع ایران، به ناچار باید کودتایی در ایران انجام دهند تا حکومت سرسپرده‌ای را بر سر کار آورند. در این راستا آنان دو مهره وابسته سیاسی و نظامی نیاز داشتند که از این میان سیدضیاءالدین طباطبایی را به عنوان چهره سیاسی، و رضاخان پهلوی را به عنوان چهره نظامی برگزیدند. قبل از کودتا، رضاخان توافق کرد که پس از فتح تهران توسط نیروهای قزاق، مقام نخست‌وزیری به سیدضیاءالدین سپرده شود. سرانجام در اوایل اسفند ۱۲۹۹ش، قوای قزاق به فرماندهی رضا خان از قزوین به سوی تهران حرکت کردند و بدون هیچگونه مشکل جدی، در سوم اسفند، تهران را تصرف نمودند.

۴ مرداد ۱۲۸۸: انتخاب احمدشاه به سمت شاهنشاهی ایران

احمدمیرزای سیزده‌ساله در عصر این روز همراه جمعی از سواران بختیاری و مجاهد برای تاجگذاری به قصر سلطنت‌آباد آورده شد. افزون بر این، در این روز، پیرم خان ارمنی رئیس نظمیه رژیم جدید گردید، لیاخوف، فرمانده قزاقخانه و مسئول به توپ بستن مجلس اول، بخشیده شد و تأمین جانی یافت و حتی به طور موقت در پست پیشین خود ابقا گشت. عین‌الدوله نیز، که تاکنون در جراید مشروطه از او با عنوان اسطوره استبداد انتقادها می‌شد، عفو گردید.

۸ مرداد ۱۲۸۸: دستگیری شیخ فضل الله نوری

در این روز جمعی از مجاهدین مشروطه‌چی به منزل شیخ فضل‌الله رفتند و او را دستگیر کردند.

۹ مرداد ۱۲۸۸: محاکمه و اعدام شیخ نوری

در این روز که مصادف بود با ۱۳ رجب، میلاد امام علی(ع)، شیخ فضل‌الله نوری، در محاکمه‌ای صوری، که شیخ ابراهیم زنجانی نقش دادستانی آن را برعهده داشت، با حکمی از پیش تعیین شده به اعدام محکوم گردید و در عصر همان روز در میدان توپخانه به دار آویخته شد. مجری اعدام او نیز پیرم خان ارمنی بود. آخوند خراسانی تلگرافی برای حفظ جان شیخ نوری به تهران زده بود که توسط عناصر تندرو مخفی، و در اعدام شیخ تعجیل شد.

۱۴ مرداد ۱۲۸۸: صدور فرمان گشایش دومین مجلس شورای ملی در این تاریخ کابینه فرمان گشایش دومین مجلس شورای ملی را صادر کرد.

۱۸ شهریور ۱۲۸۸: قصد خروج محمدعلی شاه مخلوع از تهران قرار شد محمدعلی میرزا همراه خانواده‌اش تهران را به قصد اروپا ترک کند. او در ۷ مهرماه همین سال با یک کشتی روسی بندر انزلی را به قصد روسیه ترک گفت.

۲۴ آبان ۱۲۸۸: افتتاح دوره دوم مجلس شورای ملی در ۲۴ آبان ماه مجلس دوم کار خود را به طور رسمی آغاز کرد.

۴ فروردین ۱۲۸۹: ورود ستارخان و باقرخان به تهران ستارخان و باقرخان، با عده‌ای از مجاهدان که مسلح بودند، وارد تهران شدند. دولت ستارخان و همراهانش را در پارک اتابک، و باقرخان و همراهانش را در عشرت‌آباد سکونت داد.

اوایل سال ۱۲۸۹: تشکیل دو گروه رقیب در مجلس در این سال دو جناح رقیب در کشور در میان مشروطه‌خواهان شکل گرفت که یکی دموکرات و دیگری اعتدالیون نام گرفت و عرصه مجلس را نیز — همچون جامعه — میدان کشمکش خود ساخت.

۲۴ تیر ۱۲۸۹: ترور آیت‌الله بهبهانی در این تاریخ سید عبدالله بهبهانی، روحانی پیشرو مشروطه و یکی از رهبران اعتدالیون از طرف دموکرات‌ها ترور شد.

۱ مرداد ۱۲۸۹: حکم تفسیق تقی‌زاده از سوی علمای اعلام علمای مشروطه‌خواه نجف و در رأس آنها آخوند خراسانی حکم تفسیق سیاست تقی‌زاده را به اتهام توطئه‌چینی برای قتل آیت‌الله بهبهانی صادر کردند. مجلس شورای ملی در پی این ماجرا به او سه ماه مرخصی اجباری داد.

۱۰ مرداد ۱۲۸۹: به قتل رسیدن علی محمد تربیت و سید عبدالرزاق

علی محمد تربیت و سید عبدالرزاق، از اعضای حزب دموکرات، در خیابان‌های تهران به ضرب گلوله از پای درآمدند.

۱۶ مرداد ۱۲۸۹: ماجرای پارک اتابک و زخمی شدن ستارخان

حکومت به مجاهدین فرصت داده بود تا سلاح‌های خود را تحویل دهند، اما اعلام کرده بود که در صورت همکاری نکردن با حکومت اعدام می‌شوند.

از آنجاکه در این قضیه حقوق مجاهدین پایمال، و با آنها نسبت به عمال نظامی سردار اسعد و حزب دموکرات با تبعیض رفتار شده بود، ستارخان به دفاع از آنها دست زد و همراه مجاهدین در مقابل حکومت ایستاد. به همین دلیل نیروهای دولتی در این روز محل اقامت او را محاصره کردند. در زدوخوردی که بین نیروهای دو طرف در گرفت تیری به پای ستارخان برخورد کرد و او را زخمی کرد. مرارت این زخم در کنار خانه‌نشینی تا پایان عمر همراه ستارخان بود. البته او مدت چندانی پس از این حادثه زنده نماند و در ۲۵ آبان ۱۲۹۳ دار فانی را وداع گفت.

۱۳ دی ۱۲۸۹: موافقت سوئد با اعزام مستشار به ایران

پس از فتح تهران مشروطه‌خواهان به فکر افتادند نیروی نظامی ملی‌گرا و مستقلی در برابر قزاق‌های روسوفیل تشکیل دهند. با همین هدف بود که نمایندگان مجلس قانون تأسیس قوای ژاندارم را تصویب کردند و برای جلوگیری از نفوذ دو دولت روس و انگلیس در این نیرو، از سوئد، که کشوری بی‌طرف در مسائل ایران بود، برای تعالیم نظامی این گروه استفاده کردند. این گونه بود که مستشاران سوئدی به ریاست یالمارسن به ایران دعوت شدند. آنها در ۲۳ مرداد وارد تهران شدند.

۱۳ بهمن ۱۲۸۹: تصویب قرارداد استخدام مستشاران امریکایی

مجلس شورای ملی که در پی استخدام مستشار خارجی برای اداره امور مالی مملکت بود سرانجام قرارداد استخدام مستشاران امریکایی را تصویب کرد.

۱۷ اردیبهشت ۱۲۹۰: ورود شوستر به ایران

مورگان شوستر امریکایی در رأس هیئتی برای اصلاح وضع مالی ایران به تهران وارد شد.

۲۶ تیر ۱۲۹۰: ورود محمدعلی میرزا به ایران

محمدعلی میرزا، شاه مخلوع، همراه برادرش میرزا شعاع السلطنه و عده‌ای از طرفداران خود و با یک کشتی روسی پر از مهمات و اسلحه، به طور ناشناس از طریق دریای مازندران وارد ایران شد. در همکاری با او، برادرش ابوالفتح میرزا سالارالدوله، پسر سوم مظفردالدین شاه، نیز شورش خود را از غرب ایران آغاز کرد و در ۵ مرداد ماه وارد کرمانشاه شد. این دو که با هدف تصاحب تاج و تخت به شورش علیه حکومت مشروطه دست زده بودند، از حمایت دول بیگانه برخوردار بودند. اما قوای دولتی پس از زدوخوردی چند سرانجام توانست نیروهای آنها را در هم شکنند. محمدعلی میرزا سرانجام در ۱۸ اسفند همین سال مأیوسانه از کشور خارج شد.

۱۸ مهر ۱۲۹۰: ضبط اموال شعاع السلطنه

در این تاریخ مورگان شوستر به اجرای تصویب‌نامه هیئت وزرا مبنی بر مطالبات معوقه و مالیات شعاع السلطنه دست زد و فرمان به ضبط اموالش داد. زمانی که ژاندارم‌های شوستر برای اجرای این فرمان به منزل شعاع السلطنه رفتند، با مداخله سرکنسول روس و نیروی بریگاد قزاق روبه‌رو شدند که به بهانه اینکه اموال این شاهزاده قاجاری در گروی بانک استقرای روس است با اقدام قانونی آنها مخالفت کردند. این اقدام باعث آغاز رویارویی‌های علنی شوستر با مداخلات روسیه تزاری در امور ایران شد.

۳۰ مهر ۱۲۹۰: ورود نیروهای انگلیس به ایران

سپاهیان هندی انگلیس از جنوب ایران وارد شهرهای اصلی این کشور شدند.

۱۷ آبان ۱۲۹۰: اولتیماتوم روسیه به ایران

حکومت روسیه خواستار عذرخواهی رسمی کابینه ایران به دلیل قضیه شعاع السلطنه شد.

۲۴ آبان ۱۲۹۰: ورود نیروهای روس به ایران

حکومت روسیه در مخالفت با اقدامات شوستر در ایران مناسبات دیپلماتیک خود را با ایران قطع کرد و اعلام نمود که نیروهای بیشتری به ایران اعزام می‌کند؛ درواقع به ایران اعلان جنگ داد.

۸ آذر ۱۲۹۰: اولتیماتوم دوم روسیه به ایران

در این اولتیماتوم حکومت روسیه اخراج مورگان شوستر از ایران، پرداخت هزینه لشکرکشی این دولت به ایران، و تعهد دولت ایران مبنی بر استخدام مستشاران خارجی با رضایت دو قدرت روس و انگلیس را خواستار شد.

۹ آذر ۱۲۹۰: مخالفت مجلس با اولتیماتوم روسیه
نمایندگان مجلس برخلاف کابینه، اولتیماتوم روسیه را رد کردند.

۱۰ آذر ۱۲۹۰: ورود قوای روس به قزوین
به دنبال اقدام مجلس در رد اولتیماتوم روسیه، قوای این کشور، که در تبریز و رشت بودند، وارد قزوین شدند.

۱۲ آذر ۱۲۹۰: تصمیم علمای نجف و کربلا برای جهاد با روسیه
در پی مداخلات دو دولت استعماری آن زمان، یعنی روسیه و انگلیس، در امور ایران و تجاوزها و دست‌اندازی‌های آنها به خاک ایران، علمای حوزه علمیه نجف و کربلا تصمیم گرفتند برای مبارزه با روسیه و نجات ایران نیرویی تدارک ببینند.

۲۱ آذر ۱۲۹۰: درگذشت آخوند خراسانی
آخوند خراسانی درست در شب روزی که قصد عزیمت به ایران را داشت به طرز مشکوکی درگذشت.

۲ دی ۱۲۹۰: فرمان ناصرالملک نایب‌السلطنه برای انحلال مجلس
هیئت دولت که مخالف اقدام مجلس در رد اولتیماتوم روس بود از ناصرالملک درخواست کرد تا مجلس را منحل کند. این‌گونه بود که ناصرالملک در ۲ دی ماه فرمان انحلال مجلس را صادر کرد.

۱۰ دی ۱۲۹۰: اعدام ثقه‌الاسلام و عده‌ای از مجاهدین
اعضای کنسولگری روسیه در تبریز میرزا اعلی آقا ثقه‌الاسلام تبریزی، مجتهد بزرگ این شهر، را دستگیر کردند و همراه عده‌ای از مجاهدین به دار آویختند.

۲۲ دی ۱۲۹۰: خروج مورگان شوستر امریکایی از ایران

در پی موافقت کابینه با اولتیماتوم روسیه و تعطیل کردن مجلس، شوستر ناچار ایران را ترک کرد.

۱۰ فروردین ۱۲۹۱: حمله روس‌ها به بارگاه امام رضا(ع)

در این تاریخ نیروهای مهاجم روس، که در ایران به سر می‌بردند، حرم امام رضا(ع) را به توپ بستند.

۳۰ تیر ۱۲۹۳: تاجگذاری احمدشاه

احمد میرزای قاجار، پسر محمدعلی شاه، تا این تاریخ به دلیل صغر سن فقط اسماً شاه کشور بود و امور تحت اختیار او را نایب‌السلطنه اداره می‌کرد، اما از این پس به دلیل رسیدن به سن قانونی رسماً شاه ایران گردید.

۶ مرداد ۱۲۹۳: آغاز جنگ جهانی اول

در این تاریخ جنگ بین دول متفق و متحد آغاز شد. در این جنگ، با وجود اعلام بی‌طرفی ایران (در ۹ آبان ماه ۱۲۹۳)، خاک این کشور از تهاجم نیروهای داخل در جنگ مصون نماند. نیروهای عثمانی و آلمان از غرب و جنوب وارد خاک ایران شدند. انگلیس و روسیه هم که از قبل در این کشور نیرو داشتند بر تعداد آنها افزودند و شهرهای ایران را تصرف کردند.

۱۳ آذر ۱۲۹۳: افتتاح مجلس سوم

مجلس سوم مشروطه، که با ورود نیروهای بیگانه به خاک کشور طی جنگ جهانی اول بسته شد، در این تاریخ گشایش یافت.

۲۹ اسفند ۱۲۹۳: تجدیدنظر در قرارداد ۱۹۰۷

دو قدرت روسیه و بریتانیا در قرارداد ۱۹۰۷ تجدیدنظر کردند. به موجب این تجدید نظر، منطقه بی‌طرف ایران به بریتانیا واگذار شد و حکومت تزاری اختیاری بلامنازع در شمال ایران یافت.

۱۹ مرداد ۱۲۹۴: اشغال بندر بوشهر

انگلیس به بهانه نفوذ آلمان در ایران، قوای خود را وارد کشور کرد و بندر بوشهر را به اشغال خود درآورد. هم‌زمان روس‌ها سپاهیان خود را در گیلان و نواحی مرکزی و غربی کشور مستقر کردند.

این اقدام تجاوزکارانه انگلیس قیام تنگستانی‌ها را به دنبال داشت که در پی همکاری رئیس‌علی دلواری، ضابط و کدخدای دلواری، با شیخ حسین خان چاکوتاهی سالار اسلام و زائر خضرخان امیر اسلام شکل گرفت.

۱۳ آبان ۱۲۹۴: تعطیلی مجلس سوم

به علت مسافرت بسیاری از نمایندگان به قم و کرمانشاه مجلس از اکثریت افتاد و تعطیل شد. این نمایندگان در قم و سپس کرمانشاه کمیته دفاع ملی را تشکیل دادند. اما با پیشروی نیروی مهاجم روس به کرمانشاه، به قصر شیرین رفتند و در آنجا در ۱۰ اردیبهشت ۱۲۹۵، به انحلال کمیته دفاع ملی و تشکیل «هیئت مدافعین وطن» دست زدند. از آنجا که قصر شیرین نیز از حملات قوای روس بی‌نصیب نماند، ملیون یا همان اعضای هیئت مدافعین وطن به سمت بغداد و کاظمین حرکت کردند (۱۵ اردیبهشت)

۱۱ اسفند ۱۲۹۴: تشکیل دسته‌ای به نام پلیس جنوب

نیروهای انگلیس که وارد ایران شده بودند دسته‌ای به نام پلیس جنوب (R.P.S) را تحت ریاست ژنرال سایکس تشکیل دادند.

۱۷ اسفند ۱۲۹۵: تأسیس حزب دموکرات آذربایجان

شیخ محمد خیابانی در تبریز، حزب دموکرات آذربایجان را بنیاد نهاد.

۱۸ اردیبهشت ۱۲۹۶: صدور فرمان انتخاب مجلس

در این تاریخ فرمان انتخابات مجلس چهارم صادر شد.

۲۶ آبان ۱۲۹۶: خروج نیروهای روسیه از ایران

دولت جدیدالتأسیسی که پس از انقلاب بلشویکی در روسیه بر سرکار آمده بود اعلام کرد هر قراردادی که آزادی و استقلال ایران را محدود نماید و در گذشته حکومت روسیه تزاری آن را به زور به ایران تحمیل کرده است از درجه اعتبار ساقط است.

۱۲۹۷ - ۱۲۹۹: قیام جنگلی‌ها در شمال ایران

جنگلی‌ها با هدف احیای مشروطه در شمال ایران به تشکیل نیرویی دست زدند که رهبری آن را میرزا کوچک‌خان برعهده داشت. شایان ذکر است که این‌گونه قیام‌ها به جنگلی‌ها محدود نمی‌شد و در آن زمان، (فروردین ۱۲۹۹) خیابانی نیز در تبریز قیام کرد و

حتی آیت‌الله شهید مدرس نیز از فکر یک کودتای ملی و ضد استعماری دور نبود.

۳ اسفند ۱۲۹۹: کودتای انگلیسی رضاخان

قوای قزاق به فرماندهی رضاخان میرپنج وارد تهران شدند و ادارات دولتی و پستخانه و کلیه مراکز حساس شهر را به تصرف خود درآوردند.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۱۹۲۴۹/حالت-یک-مبارزه-روزشمار/۱۹۲۴۹>